

การปลูกและการดูแลรักษา “แตงกวา/แตงร้าน”

การจำแนกแตงกวา จำแนกได้ ดังนี้

1. พันธุ์รับประทานสด เป็นพันธุ์ที่มีเนื้อบางและใสน้ำ มีเปลือกเป็นสีเขียวอ่อน ผลมีน้ำมาก มีทั้งผลเล็กและผลใหญ่ ผลอ่อนอยู่จะมีหนาม เมื่อโตเต็มที่หนามจะหลุดออกเอง แบ่งเป็น

1.1 แตงผลยาว (long cucumber) หรือ “แตงร้าน” มีความยาวผลอย่างน้อย 15 ซม. และมีความกว้างผลมากกว่า 2.5 ซม. มีเนื้อหนาใสน้ำ พันธุ์ไทยจะมีสีผลสีเขียวแก่ตรงส่วนใกล้ขั้วผลประมาณ 1/3 ของผลที่เหลือมีจุดประสีเขียวอ่อนหรือขาว และเส้นสีขาวเป็นแถบเล็กๆ ตลอดความยาวไปถึงปลายผล พันธุ์ต่างประเทศมีสีเขียวเข้มสม่ำเสมอทั้งผล

1.2 แตงผลสั้น (short cucumber) หรือ “แตงกวา” มีความยาวผล 8-12 ซม. และมีความกว้างผลมากกว่า 2.5 ซม. ส่วนใหญ่จะมีเนื้อน้อยใสน้ำ

2. พันธุ์อุตสาหกรรม เป็นพันธุ์ที่มีเนื้อหนา ใสน้ำ บางพันธุ์ก็ไม่มีใสน้ำ เปลือกสีเขียวเข้ม เมื่อนำไปดองจะคงรูปร่างได้ดี ไม่ค่อยเหี่ยวยุบ มักจะเป็นพันธุ์ลูกผสม ผลมีรูปร่างพอมยาว แบ่งตามขนาดได้ดังนี้

2.1 แตงผลยาว (long cucumber) เป็นแตงที่ใช้ทำแตงดองของญี่ปุ่นและจีน มีความยาวผล 20-30 ซม. และมีความกว้างผล 2-3 ซม. มีเนื้อหนาใสน้ำผิวสีเขียวเข้มตลอดความยาวของผล

2.2 แตงผลสั้น (short cucumber) เป็นแตงที่ใช้ดองของสหรัฐอเมริกาและยุโรป มีความยาว 8-12 ซม. และมีความกว้างผล 1.0-5.1 ซม.

สภาพแวดล้อมในการปลูก

อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการงอกของเมล็ด 25-30 °C เจริญเติบโตได้ผลดีระหว่างอุณหภูมิ 20-30 °C อุณหภูมิที่เหมาะสมกับการผสมเกสรอยู่ระหว่าง 17-25 °C แตงกวาเป็นพืชที่ไม่ต้องการน้ำมากแต่ขาดน้ำไม่ได้ โครงสร้างของดินปลูกควรเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดี มีความเป็นกรดค่า 5.5-6.5 ในสภาพดินที่เป็นดินทรายจัดหรือเหนียวจัด ต้องปรับปรุงบำรุงดินก่อนปลูก โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักที่สลายตัวแล้ว ควรวิเคราะห์หาค่าความต้องการปุ๋ยก่อนที่จะใช้ปุ๋ยขาวเพื่อให้มีการใช้ในปริมาณที่เหมาะสม

การเตรียมดิน

ก่อนปลูกแตงกวา ควรไถพรวนดินตากไว้ 7-10 วัน เพื่อทำลายวัชพืชและศัตรูพืชที่อยู่ในดิน จากนั้นไถพรวนเก็บเศษวัชพืชออก แล้วเตรียมแปลงขนาดกว้าง 1-1.2 เมตร ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ลงไปปรับโครงสร้างของดินให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโต การเตรียมหลุมปลูกควรกำหนดระยะระหว่างต้น ประมาณ 60-80 ซม. ระหว่างแถวประมาณ 1 เมตร การใส่ปุ๋ยเคมีรองพื้น ใช้สูตร 15-15-15 อัตรา 30-50 กก./ไร่ อาจใช้พลาสติกคลุมดินเพื่อรักษาความชื้นในดิน ป้องกันความงอกของวัชพืช และพลาสติกบางชนิดสามารถไล่แมลงไม่ให้เข้าทำลายได้

การเตรียมพันธุ์ ขั้นตอนการเตรียมพันธุ์ แบ่งได้ดังนี้

1. การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์แดงกวาง : เลือกเมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์ มีการบรรจุหีบห่อที่ป้องกันความชื้นหรืออากาศ ควรคลุมสารเคมีเพื่อป้องกันศัตรูพืชที่ติดมากับเมล็ด ควรทดสอบความงอกก่อนปลูก
2. การเตรียมดินเพาะกล้า : อัตราส่วน ดิน : ปุ๋ยคอก 3:1 และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 12-24-12 อัตรา 0.5 กก./ต้นกล้า 1 ไร่ คลุกให้เข้ากัน บรรจุลงถุงพลาสติกขนาด 6x10 ซม. เพื่อเตรียมสำหรับหยอดเมล็ด
3. ทำการบ่มเมล็ด : นำเมล็ดบรรจุลงพลาสติกที่เจาะรูพูน แะในสารละลายเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เช่น แคปเทน ออโรไซด์ ผสมอัตรา 5 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร แช่เมล็ดนาน 30 นาที เพื่อทำลายเชื้อราที่ผิวเมล็ด จากนั้นนำมาแช่น้ำ 4 ชั่วโมง บ่มในผ้าชุบน้ำหมาดๆ ซึ่งบรรจุอยู่ในถุงพลาสติกรัดปากถุงให้แน่น บ่มในสภาพอุณหภูมิห้องนาน 24 ชั่วโมง หลังจากรอกงอกยาว 0.5 ซม. จึงนำไปเพาะ
4. การหยอดเมล็ดลงถุง : นำเมล็ดที่บ่มไว้หยอดลงแต่ละถุง ถุงละ 1 เมล็ด แล้วใช้ดินผสมหยอดกลบ บางประมาณ 1 เซนติเมตร

การดูแลรักษากล้า หลังจากหยอดเมล็ดแล้วให้น้ำทันที โดยวิธีฉีดพ่นให้เป็นฝอยละเอียด ปริมาณน้ำไม่มากเกินไป ช่วงฤดูร้อนให้วันละ 1 ครั้ง ตรวจสอบความชื้นก่อนการให้น้ำทุกครั้ง ถุงเพาะกล้าควรเก็บไว้ในที่แดดไม่จัดหรือมีการใช้วัสดุกันแสงไม่ให้มากกระทบต้นกล้ามากเกินไป เมื่อแดงกวางเริ่มงอกให้หมั่นตรวจสอบความผิดปกติของต้นกล้าเป็นระยะๆ หากมีการระบาดของแมลงหรือโรคพืช ต้องรีบกำจัดโดยเร็ว เมื่อต้นกล้ามีใบจริง 3-4 ใบ จะอยู่ในระยะพร้อมที่จะย้ายปลูก

การปลูก มีการปลูกทั้งวิธีการหยอดเมล็ดโดยตรงและเพาะกล้าก่อนแล้วย้ายปลูก การหยอดเมล็ดสะดวกในการปลูก แต่มีข้อเสียคือสิ้นเปลืองเมล็ด หากใช้เมล็ดพันธุ์ถูกผสมที่มีราคาแพงจะเกิดความสูญเสียเปล่าและเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต วิธีการหยอดเมล็ดนี้จำเป็นต้องดูแลระยะเริ่มงอกในพื้นที่กว้าง วิธีการเพาะกล้ามีข้อดี เช่น ประหยัดเมล็ดพันธุ์ ดูแลรักษาง่าย ต้นกล้ามีความสม่ำเสมอ ประหยัดค่าแรงงาน ช่วงเวลาที่ย้ายกล้าควรย้ายช่วง 17.00 น. จะทำให้ปฏิบัติงานในไร่นาได้สะดวกและต้นกล้าปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี

การให้น้ำ หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้วต้องให้น้ำทันที ระบบการให้น้ำนั้นแตกต่างกัน ขึ้นกับสภาพพื้นที่ แต่ระบบที่เหมาะสมคือการให้น้ำตามร่อง เพราะว่าลำต้นและใบจะไม่ขึ้น ลดการลุกลามของโรคพืชทางใบ ช่วงเวลาการให้น้ำในระยะแรกควรให้ 2-3 วันต่อครั้ง เมื่อต้นแดงกวาง เริ่มเจริญเติบโตแล้วจึงปรับช่วงเวลาการให้น้ำให้นานขึ้น ข้อควรคำนึงสำหรับการให้น้ำนั้น คือ ต้องกระจายในพื้นที่สม่ำเสมอตลอดแปลง และตรวจสอบความชื้นในดินไม่ให้สูงเกินไปจนกลายเป็นแฉะ เพราะจะทำให้รากเน่าได้

การใส่ปุ๋ย การใส่ปุ๋ย แบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ดังนี้

1. ระยะเตรียมดิน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก อัตรา 1-2 ตันต่อไร่ และใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 หรือ 12-24-12 อัตราประมาณ 20-30 กิโลกรัมต่อไร่
2. หลังย้ายปลูกประมาณ 7 วัน ใส่ปุ๋ยที่มีไนโตรเจน เช่น ยูเรีย หรือ แอมโมเนียซัลเฟต ในอัตราประมาณ 20 กิโลกรัมต่อไร่

3. ระยะแตกกวาออกดอก ใช้ระยะเวลาประมาณ 25 วัน หลังจากย้ายกล้า ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 หรือ 12-24-12 อัตรา ประมาณ 20-30 กิโลกรัมต่อไร่

ศัตรูที่ทำลายแตงกวา ได้แก่

1. **เพลี้ยไฟ** : เป็นแมลงขนาดเล็ก ตัวสีน้ำตาลอ่อนถึงน้ำตาลแก่ พบตามยอดใบอ่อน ดอก และผลอ่อน การทำลาย คูดน้ำเลี้ยงที่ใบ ดอกอ่อน และยอดอ่อน ทำให้ใบม้วนหงิกงอ รูปร่างผิดปกติเป็นกระจุก มีสีสลับเขียวเป็นทาง ระบาดมากช่วงอากาศแห้งแล้งฝนทิ้งช่วง การป้องกันกำจัด ให้น้ำเพิ่มความชื้นในแปลง โดยให้น้ำเป็นฝอยตอนเช้าและตอนเย็น ใช้สารฆ่าแมลง คือ สารคาร์โบฟูราน ได้แก่ ฟุราดาน 3 จี หรือ คูราแทร์ 3 จี 1 ช้อนชา ต่อหลุม ใส่พร้อมกับการหยอดเมล็ด ป้องกันได้ประมาณ 2 สัปดาห์ กรณีที่เริ่มระบาดให้ใช้สารฆ่าแมลง ได้แก่ พอสซ์เมซูโรล แลนเนท ไคคาร์โซล ออลคอลล อะโซดริน โดกุไทออน หรือทามารอน เป็นต้น

2. **เพลี้ยอ่อน** : เป็นแมลงขนาดเล็ก ลำตัวคล้ายผลฝรั่ง มีท่อเล็กๆ ยื่นยาวออกไปทางส่วนท้ายของลำตัว 2 ท่อน เป็นแมลงปากดูด ตัวอ่อนสีเขียว ตัวแก่สีดำและมีปีก การทำลาย คูดน้ำเลี้ยงที่ใบและยอดอ่อน ทำให้ใบม้วน ต้นแคระแกร็น และยังเป็นพาหะนำไวรัส ระบาดมากช่วงอากาศร้อนและแห้งซึ่งเป็นตอนที่พืชขาดน้ำ โดยมีมดเป็นตัวนำหรือการบินย้ายที่ของตัวแก่ การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมีเช่นเดียวกับการกำจัดเพลี้ยไฟ

3. **ไรแดง** : เป็นสัตว์ที่มีขา 8 ขา มีขนาดเล็กมาก มองเห็นเป็นจุดสีแดง การทำลาย คูดน้ำเลี้ยงที่ใบและยอดอ่อนทำให้ใบเป็นจุดด่างมีสีซีด จะอยู่ใต้ใบเข้าทำลายร่วมกับเพลี้ยไฟ และเพลี้ยอ่อน ระบาดมากช่วงอากาศร้อนและแห้ง ซึ่งเป็นตอนที่พืชขาดน้ำ การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมีกำจัดไร ได้แก่ เคลเทน ไตรโทออน หรือ โอไมท์ เป็นต้น

4. **เต่าแตงแดง เต่าแตงดำ** : เป็นแมลงปีกแข็ง ปีกมีสีส้มแดงและสีดำเข้ม ตัวมีขนาดเล็กยาว 0.5-0.8 ซม. อาศัยตามกอข้าวที่เกี่ยวแล้วในนา หรือตามกอหญ้า การทำลาย กัดกินใบตั้งแต่ระยะใบเลี้ยงจนกระทั่งต้นโต ทำให้เป็นแผลและเป็นพาหะของโรคเหี่ยวที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียด้วย ตัวเมียวางไข่บริเวณโคนต้น ตัวหนอนกัดกินราก การป้องกันกำจัด ทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของแมลง รวมทั้งเศษซากแดงหลังการเก็บเกี่ยว ใช้สารเคมีชนิดฟัน ได้แก่ เซฟวิน คาร์โบน็อกซี-85 หรือ ไบดริน หรือใช้สารเคมีชนิดเม็ด เช่น ฟุราดาน 3 จี หรือคูราแทร์ 3 จี ใส่หลุมปลูกพร้อมกับการหยอดเมล็ด จะป้องกันเต่าแตงได้ประมาณ 2 สัปดาห์

5. **หนอนกินใบแตง หนอนไถเปลือกหรือหนอนเจาะผล** : หนอนกัดกินใบแตง มีรูปร่างเรียวยาว ประมาณ 2 ซม. สีเขียวอ่อน ตรงกลางสันหลังมีเส้นแถบสีขาวตามยาว 2 เส้น หนอนตัวโตเต็มวัยเป็นผีเสื้อที่มีปีกโปร่งใสตรงกลาง ส่วนหนอนเจาะผลมีขนาดใหญ่กว่า ลำตัวยาวสีเขียวอ่อนถึงสีน้ำตาลดำ มีรอยต่อปล้องชัดเจน การทำลาย กัดกินใบ ไถเปลือกเป็นแผลและเจาะผลเป็นสาเหตุให้โรคอื่นๆ เข้าทำลายต่อได้ เช่น โรคผลเน่า การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมี เช่น อโซดริน แลนเนท ทามารอน โดกุไทออน บุก หรือ อะโกรน่า เป็นต้น

โรคที่เป็นศัตรูสำคัญ ได้แก่

1. **โรคราน้ำค้าง หรือ โรคใบลาย** : อาการเริ่มเป็นจุดสีเหลืองบนใบ แผลนั้นจะขยายออกเป็นเหลี่ยมในระหว่างเส้นใบ ถ้าเป็นมากผลลามไปทั้งใบทำให้ใบแห้งตาย ตอนเช้าที่มีหมอกน้ำค้างจัดช่วงหลังฝนตกติดต่อกันทำให้มีความชื้นสูง พบว่าได้ใบตรงตำแหน่งของแผลจะมีเส้นใยสีขาวเกาะเป็นกลุ่มและมีสปอร์เป็นผง

คีตา การป้องกันกำจัด คลุกเมล็ดด้วยสารเคมีเอพรอน หรืออิมิดาคลอพรีดก่อนปลูกหรือจะนำเมล็ดมาแช่สารเคมีที่ละลายน้ำเจือจางเป็นเวลา 3 ชั่วโมงก็ได้ เมื่อมีโรคระบาดในแปลงและในช่วงนั้นมีหมอกและน้ำค้างมาก ควรฉีด Curzate M8, Antrachor สลับกันเพื่อป้องกันการคือสารเคมีของเชื้อ

2. โรคนิวตาง : อาการใบตางสีเขียวเข้มสลับสีเขียวอ่อนหรือตางเขียวสลับเหลืองเนื้อใบตางปุ่มตะป่ำ มีลักษณะนูนเป็นระยะๆ ใบหงิกเสียวรูปร่าง การป้องกันกำจัดปัจจุบันยังไม่มีการใช้สารเคมีหรือวิธีการใดๆ ที่จะลดความเสียหายเมื่อโรคนี้อันตราย วิธีที่ดีที่สุดคือการป้องกันไม่ให้เกิดโรค เช่น เลือกแหล่งปลูกที่ปลอดจากเชื้อไวรัส โดยเลือกแหล่งที่ไม่เคยปลูกผักตระกูลแตงมาก่อนและทำความสะอาดแปลงปลูกพร้อมทั้งบริเวณใกล้เคียงให้สะอาดไม่ให้เป็นที่อาศัยของเชื้อและแมลงพาหะ

3. โรคผลเน่า : อาการมักเกิดกับผลที่สัมผัสดิน และผลที่แมลงกัดหรือเจาะทำให้เกิดแผลก่อน พบมากในสภาพที่เย็นและชื้น กรณีที่เกิดจากเชื้อพื้เทียมจะเป็นแผลน้ำเริ่มจากส่วนปลายผล ถ้ามีความชื้นสูงจะมีเส้นใยฟูสีขาวขึ้นคลุม กรณีที่เกิดจากเชื้อไรซอกโทเนียจะเป็นแผลเน่าน้ำบริเวณผิวของผลที่สัมผัสดิน แผลจะเปลี่ยนจากสีน้ำตาลแก่และมีรอยฉีกของแผล กรณีที่เกิดจากเชื้อโบทริทีส บริเวณส่วนปลายของผลที่เน่า จะมีเชื้อราขึ้นคลุมอยู่ การป้องกันกำจัด ทำลายผลที่เป็นโรค อย่าให้ผลสัมผัสดิน ป้องกันไม่ให้ผลเกิดบาดแผล

4. โรคราแป้ง : อาการ มักเกิดใบตางก่อนในระยะที่ผลโต บนใบจะพบราสีขาวคล้ายผงแป้งคลุมอยู่เป็นหย่อมๆ กระจายทั่วไป เมื่อรุนแรงจะคลุมเต็มผิวใบทำให้ใบเปลี่ยนเป็นสีเหลืองแล้วแห้งตาย การป้องกันกำจัดใช้สารเคมี เช่น เบนเลท เดอโรซาล Diametan หรือ Sumilex ฉีดพ่นเมื่อพบการระบาด

การเก็บเกี่ยว : อายุการเก็บเกี่ยวของแตงกวานับจากวันปลูกประมาณ 30-40 วัน แตงกวาบริโภคสด ควรเลือกเก็บขณะที่ผลยังอ่อนอยู่เนื้อแน่นกรอบ และสังเกตได้จากมีนวลสีขาวเกาะและยังมีหนามอยู่บ้าง ถ้าผลแก่จนจะจางหาย สีผลเริ่มเป็นสีเหลือง และไม่มีหนาม การเก็บแตงกวา ควรทยอยเก็บวันเว้นวัน ไม่ปล่อยให้แก่ค้ำตัน เพราะจะทำให้ผลผลิตทั้งหมดลดลง โดยปกติจะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ประมาณ 1 เดือน
